ČELNIK SINDIKATA PREPOROD ŽELJKO STIPIĆ NAPISAO JE I OBJAVIO PRVI SINDIKALNI DNEVNIK U HRVATSKOJ I NAZVAO GA "RAZDUŽIVANJE"

Zanimaju me reakcije svih onih koje u dnevniku spominjem bilo po dobromu bilo po lošemu

razgovarala Božena Matijević

Na ispitu smo Šuvar i ja izmolili Ave Mariju. U indeks mi je upisao peticu

LUCIJA OČKO/PIXSELL

U "Razduživanju", svojoj prvoj knjizi, čelnik sindikata Preporod Željko Stipić bilježi devet mjeseci borbe za plaće u školstvu, piše o razlazu s ministrom Fuchsom i otkriva s kim je od sindikalnih čelnika u najboljim odnosima

Tko je Željko Stipić zaista više nije potrebno navoditi. To se zna već desetljećima. No otprije dva tjedna svemu tome što se već zna treba dodati jednu novu informaciju, predsjednik školskog sindikata Preporod i jedan od nadojmljivijih i najgorljivijih domaćih sindikalaca uopće objavio je svoju prvu knjigu, a nazvao ju je "Razduživanje". Dnevnik je to, ujedno prvi objavljeni sindikalni dnevnik u Hrvatskoj. Promocija njegova "Razduživanja", u izdanju TIM pressa, održana je prije dva tjedna u Opatiji tijekom Preporodova godišnjeg savjetovanja. Tih 420 stranica o 270 dana koji se protežu od kraja 2023. do sredine 2024. vrvi zanimljivostima. Ima tu sindikata, politike, medija, književnosti, prosvjeda, kolega, prijatelja, onih koji nisu ni jedno ni drugo od to dvoje, obitelji, "muka po trčanju", autofagije, visoke temperature, vožnje po cijeloj Hrvatskoj, skretanja ukrivo, veselja, ushićenja, ljutnje, razočaranja, nepodnošenja, drame, pokoji trač... ma svega. Pogotovo – inicijala. Dokučiti čiji su uglavnom je lako, osim ako nije riječ interno baš o onima koji čine sam Preporod. Zapravo, moglo bi se reći da je Željko Stipić napisao prvi domaći udžbenik suvremenog sindikalizma. Pokrio je sve: i teren, i teorijsku razradu, i primjere, dobre i loše, i pouke. Oni koje zanima, ali i oni koje na prvu možda ne zanima, neka prionu, čitaju i uče. Na kraju će doznati štošta, pa i to tko i zašto Stipića zove – Gosponom Sindikatom, kraljem zadnjeg trena i nekim tko se svojeglavi.

Dnevnik ste pisali od 11. rujna 2023. do 11. lipnja 2024., punih devet mjeseci, točno koliko traje jedna nastavna godina. Počeli ste danom na koji se obilježava godišnjica terorističkih napada na Ameriku, a završili danom proslave 30. godišnjice sindikata Preporod. Dnevnik ste nazvali jednom riječju – "Razduživanje". Je li sva ta simbolika bila namjerna?

Kratak odgovor je – nije. Netočno bi bilo reći da sam znao što s tim namjeravam, da sam znao kada ću početi i, još više, kad ću s dnevnikom završiti. To je zapravo više splet okolnosti. Počeo sam pisati s idejom da ostavim pisani trag o tih pet-šest tjedana koliko me dijelilo do Skupštine sindikata u Lovranu, održane u listopadu 2023. Skupština se održava svake četiri godine i to je uvijek veliko pospremanje u sindikatu. Poseban je teret na onomu tko to vodi. Uvijek tu postoje određeni rizici, hoće li sve proći kako treba i hoće li sindikat poslije takvih događaja biti snažniji ili će možda uslijediti nekakvi

krizni momenti. Htio sam približiti taj događaj, da se ne vide samo ta tri dana, koliko Skupština traje, nego i što joj sve prethodi. To je bila moja prva namjera. Da budem jasan, nisam imao ideju što točno hoću s tim dnevnikom, osim da pokušam ostaviti neki trag o tomu što to prethodi organizaciji tako složenog događaja kao što je Skupština sindikata. To se onda poklopilo s nečim čemu u početku nisam pridavao neku pretjeranu važnost. Iako bi se od mene kao nekoga tko vodi organizaciju očekivalo da prvi shvatim kako trebamo posvetiti veću pozornost najavi Vlade o donošenju Zakona o plaćama, tek sam nakon upozorenja svojih prvih suradnica i suradnika postao svjestan kakvu to ima težinu. Vidio sam da se to što nas očekuje neće dogoditi odjednom, ali da je Vladi jako važno da taj zakon na kraju bude donesen u trenutku koji je i njoj jako važan. I onda su se, naravno, zgusnuli događaji unutar sindikata koji su pokušavali na to odgovoriti. Ukratko, Skupština me na neki način potaknula da počnem pisati dnevnik, a Zakon o plaćama pridonio tomu da izdržim i dalje. To je tražilo disciplinu kojoj prije nisam uvijek bio sklon. Odlučio sam, kad već u to idem, da ću to raditi iz dana u dan.

Jeste li na početku samom sebi postavili granice o čemu ćete pisati, a o čemu nećete?

U knjizi imate četiri linije. Što se tiče prve, sindikalne, ona je najmanje osobna. Ona govori o tomu što sindikati u tom trenutku jesu i što rade, gdje je u svemu tome naš sindikat. Tu nisam izlazio izvan tih okvira. Što se tiče čitalačke linije, nisu predstavljene sve knjige koje sam u tom razdoblju čitao. Razlog je, među ostalim, i taj što u čitanju imaš slobodu da, primjerice, odustaneš. Osvrnuo sam se samo na one knjige koje sam pročitao do kraja. Što se tiče politike, namjerno sam se opredijelio za skrajnuti pristup. Ne da to bude neka vrsta faktografije, više sam gledao da političke događaje i prilike prikažem putem razmišljanja običnih ljudi s kojima se susrećem. Neki od tih ljudi možda su nekad bili više uključeni u politiku, a neki možda nikad nisu bili, kao što, u tom smislu, ni ja nisam bio. A što se tiče privatnog, tu sam se usredotočio ponajprije na samog sebe, na svoje intimne, osobne situacije. Naravno, tu su i događaji iz obiteljskog života koje se naprosto nije moglo zaobići. Kada bih ih prešutio, ne bih se do kraja prikazao onakvim kakav jesam jer mi smo ono što jesmo i po ljudima koji nas okružuju, osobito po onima koji su nam najbliži.

Kada je riječ o sindikalnim vođama, dvojica bivših čelnika u knjizi zauzimaju posebno mjesto. Jedan je M. S. ili Mijat Stanić, a drugi je V. R., Vilim Ribić, s kojim ste nakon 25 godina međusobne nesnošljivosti počeli surađivati. I sami se u jednom trenutku čudite i pitate: "Otkud to odjednom?"

Što se tiče Mijata Stanića, u sindikalnom sam poslu imao samo dvojicu prijatelja. Jedan je, nažalost, pokojni, to je Marko Ružić, a drugi je Mijat Stanić. S Markom Ružićem povezalo me to što smo dva obrazovna sindikata uspjeli spojiti u jedan. U tom zahtjevnom pothvatu bilo je posla i za jednog i za drugog. Kolega Ružić bio je iskusniji sindikalac od mene i puno sam naučio od njega. S Mijatom Stanićem su me povezale zajedničke akcije. Nismo po području djelovanja bili upućeni jedan na drugoga. On je djelovao u autocestama, a ja u obrazovanju. Međutim, stjecajem okolnosti u dvije godine, 2014. i 2015., imali smo čak tri referendumske inicijative u kojima smo nas dvojica bila, rekao bih, jezgra ti širih platformi, sindikalnih i ne samo sindikalnih, koje su na kraju uspjele dovesti do toga da se od ključnih projekata tadašnje Vlade – reformskih, kako su ih oni nazivali – zahvaljujući sindikalnim aktivnostima, odnosno broju prikupljenih potpisa, odustane. Jedan je bio uvođenje "outsourcinga" u javne službe, a drugi monetizacija autocesta. Mijat je bio moj prvi suradnik u prvoj akciji, a u drugoj, koju je on predvodio, ja sam nastojao njemu biti od neke pomoći. U trećoj smo akciji prikupljali potpise da se zaustavi ona užasna odluka tadašnje SDP-ove vlade da se potpisi za referendumske inicijative moraju prikupljati samo u uredima, a ne na ulicama i trgovima. Zahvaljujući spletu najrazličitijih okolnosti i u tome smo uspjeli. Smatram da su to tri kapitalna postignuća sindikata i siguran sam da smo nas dvojica jedan drugome u tome bili od velike pomoći. I tu se razvilo to prijateljstvo koje je ostalo do danas. Budući da Mijat više nije sindikalno aktivan u onoj mjeri u kojoj sam ja to još, sad se najčešće nađemo i komentiramo događanja na sindikalnoj i političkoj sceni. Njegova su mi iskustva i promišljanja uvijek važna. Zahvaljujući njemu dobio sam jednu dimenziju koju možda prije nisam imao toliko razvijenu, a to je prodornost. On ima taj stav da su sve prepreke savladive i da, ako treba ići glavom kroza zid, ideš glavom kroza zid, da svako traženje razloga zašto nešto ne bi trebalo napraviti treba odmah u startu odbaciti jer se jedino tako, po njegovu mišljenju, dolazi do uspjeha. Dao mi je tu neku vrstu sigurnosti i na tome sam mu zahvalan.

MATIJA HABLJAK/PIXSELL

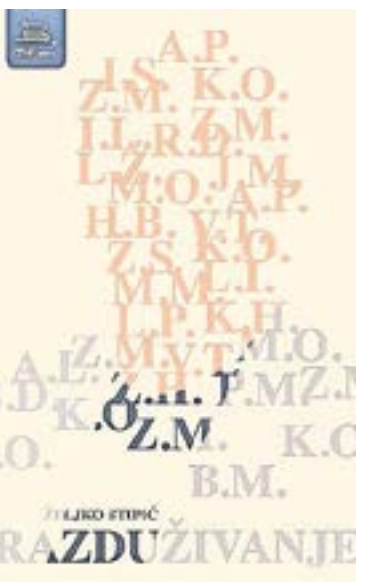
"S Vilimom Ribićem godinama sam bio kao ovan na sindikalnom brvnu. Zbližili su nas sramotni koeficijenti u školstvu"

A Vilim Ribić?

Što se tiče Vilima Ribića, naš je odnos započeo još u devedesetim godinama. Tih nekoliko godina naši su sindikati uglavnom surađivali. Razišli smo se, tadašnji predsjednik Preporoda Vinko Filipović i ja, s Ribićem zato što smo rješenja nekih problema sagledavali različito. Osim toga, previše je tu bilo na okupu jakih karaktera i razlaz je bio neminovan. Onda je došlo dvadeset godina tijekom kojih smo bili, kako je netko zgodno rekao, kao dva ovna na sindikalnom brvnu. Bio sam protivnik gotovo svega za što se Vilim Ribić zalagao, a podjednako je bilo i s njegove strane. Pritom nisam nikada posumnjao da je Ribić sve radio iz uvjerenja da je ispravno sve ono što poduzima ili izjavljuje na moj račun. Iako se nismo međusobno štedjeli, rijetko su u našim javnim obračunima bili udarci ispod pojasa. Vjerojatno je to bio razlog što je u promijenjenim okolnostima moglo doći do našeg približavanja. Naša je dva sindikata približilo nebulozno rješenje s ocjenjivanjem u javnim službama i sramotni koeficijenti dodijeljeni radnicima u školstvu i znanosti. Vilim Ribić je tada već svoje mjesto u sindikatu prepustio, ali je s pozicije savjetnika podupirao dosta mojih inicijativa. Osobito je bio sklon boljoj suradnji obrazovnih sindikata. Nesporno je važna uloga Vilima Ribića u nastanku i razvitku sindikata na ovim prostorima. Danas je i on, prilično sam u to siguran, kritičan prema potezima koji nisu donijeli rezultat kakav se očekivao. Ja sam prema pojedinim potezima za koje je Ribić bio zaslužan bio jako kritičan. No, vrijeme je nekako presudilo da su nam se pojedina stajališta približila. U sagledavanju onoga na što smo obojica potrošila svoje živote dolazimo do sličnog zaključka – da su sindikati bolje iskoristili sve prilike koje su imali, vjerojatno bi hrvatsko društvo danas izgledalo bolje.

A sad o najspominjanijim inicijalima u dnevniku – V. G., odnosno Viktoru Gotovcu. Jako ste bliski. Vaša okupljanja u jednom kafiću u centru Zagreba već su postala tradicija. Kako je došlo do te bliskosti između vas dvojice?

Pa vidite, u odgovoru na jedno vaše prijašnje pitanje već sam spomenuo kolegu Marka Ružića, s kojim sam bio blizak suradnik. Nakon njegove smrti ostala je golema praznina. U ovom ste poslu okruženi suradnicima i naravno da s njima prolazite sve svoje zamisli, filtrirate ih, gledate što bi moglo, a što ne bi moglo. Ali silno vam je potrebna i pomoć nekoga tko to gleda sa strane, nekoga tko nije unutra. Upravo u Viktoru Gotovcu našao sam mlađeg čovjeka koji je imao, i još uvijek ima, određene kvalitete u području kojim se bavi, u radnom pravu, a to je nama u sindikalnom radu silno važno. Ali ono što me privuklo k njemu, a vjerujem da je i obratno, bilo je to što je cijepljen protiv svjetonazorske i političke isključivosti. To je čovjek koji može razgovarati s različitim ljudima, ne slagati se s njima, a pritom je razgovor uvijek ugodan i donese neke rezultate. To sam s vremenom otkrio kod Viktora Gotovca. Kad sam ga 2005. prvi put doveo kao gosta na naše sindikalno savjetovanje, već je on bio omražen u sindikalnim krugovima. Zašto? Zato što je tada radio kao savjetnik Vlade Republike Hrvatske. Kad netko sjedi s druge strane, makar samo u svojstvu savjetnika, vi ga doživljavate kao dio te druge strane. On se još neko vrijeme zadržao u tom svojstvu, ali i tada sam vidio da je riječ o osobi s kojom se mogu voditi vrlo ozbiljni razgovori, koja prihvaća kritiku i koja je, naravno, spremna kritizirati. To je učvrstilo naše poznanstvo, koje je poslije preraslo u prijateljstvo. Stjecajem okolnosti, kako su se stvari razvijale, među nama je bilo sve više tih poveznica. Nisam se uvijek slagao sa svim Viktorovim potezima, a vjerojatno ni on sa svim mojima. Ali, primjerice, zamjerio sam mu ulazak u politiku, a još više način na koji je iz nje izašao. Međutim, nemojmo se zavaravati, između svijeta politike i svijeta sindikata ima jako puno poveznica i očito smo shvatili da možemo biti jedan drugome od pomoći. Ja njemu prenoseći iskustva iz sindikalnog miljea, a on meni ta svoja, nažalost, prekratka iskustva iz politike. Kažem "prekratka" jer sam mislio da on svoju priliku tek treba dočekati. Kako se obično kaže, pijetao koji prerano zakukuriče prvi završi u juhi, što se u njegovu slučaju i dogodilo. Stvarno smatram da bi on, ako se ikad odluči vratiti u politiku, bio velika šansa za hrvatsku politiku jer, po mojemu mišljenju, jedino takve osobe koje su u stanju povezivati ljude i ujedinjavati različitosti imaju dugoročnu perspektivu u politici. S obzirom na njegove godine, izniman ugled koji ima, ponajprije u svojoj struci, a onda i šire, i s obzirom na njegove istupe u javnosti, ne slažem se s njim kad kaže da je s politikom završio. Mislim da bi ga stvarnost vrlo lako mogla demantirati.

"Razduživanje" je sindikalni dnevnik pisan od kraja 2023. do sredine 2024. Objavio ga je TIM press

Hajmo sad malo o političarima. Spominjete niz ministara, najčešće R. F., Radovana Fuchsa, i dvojicu M. P., Marina Piletića i Marka Primorca. Uglavnom u negativnom kontekstu. Očekujete li s posebnim nestrpljenjem reakcije te trojice ministara, zanima li vas kako će njima "sjesti" ono što će o sebi pročitati u vašoj knjizi?

Budu li je čitali, dakako da me zanima kakve će biti njihove reakcije. Nadam se da ću ih imati prilike čuti ili pročitati. Spomenuli ste vrlo različite osobe. Možda je najzanimljiviji od njih još uvijek aktualni ministar obrazovanja, koji jest moje razočaranje. To u dnevniku ne krijem. Ali možete se razočarati samo u onu osobu u koju ste imali neko povjerenje. Mi smo prošli neki put od toga da sam bio neka vrsta njegova neformalnog savjetnika do toga da smo se, eto tako, razišli. U dnevniku objašnjavam i tu situaciju. Naprosto, ja sam mislio jedno, a ministar je, ili možda neki koji na njega imaju velik utjecaj, mislio drukčije. Ministar je nastavio svojim putem, ja svojim. Ne bi bilo pošteno prešutjeti jednu tako važnu situaciju, osobito zbog konteksta u kojem se dogodila. To je bilo uoči parlamentarnih izbora, u ključnim trenucima za donošenje novog Zakona o plaćama i Uredbe o koeficijentima. Moj prijedlog nije naišao na razumijevanje. Mislim da ni ja ni Radovan Fuchs više nećemo biti u takvoj situaciji. Takva se prilika pojavi jednom i onda je ili iskoristiš ili, kako se kaže, "promašiš ceo fudbal". Mislim da se u slučaju ministra Radovana Fuchsa dogodilo upravo ovo drugo.

Povežimo sad današnji dan s jednim danom otprije tri godine. Razgovaramo u srijedu 4. studenoga, a vi ste u dnevniku, pod datumom 4. studenoga 2023., zapisali jednu od najdojmljivijih crtica. Odnosi se na Stipu Šuvara. I onda opisujete nešto što djeluje nadrealno. Kao student, jedne subote navečer, odlazite u ondašnju zgradu Ministarstva obrazovanja, na današnjem Trgu burze, kako biste kod Šuvara polagali ispit. Penjete se starim liftom, ulazite u polumračni kabinet, Šuvar započinje s razgovorom koji nema veze s ispitom... I, da skratim, nakon zvonjave crkvenih zvona Šuvar i vi zajedno izgovarate molitvu Ave Maria, nakon čega on kaže: "Kolega, dajte indeks!" Dobivate – peticu. Kako danas gledate na taj ispit i tu peticu? I kako gledate na Šuvara?

Pitanje je sjajno, ali jedino što je u njemu krivo jest to što mi je rekao da sam dobio pet. U tom trenutku nisam znao da sam dobio peticu. Tek sam poslije vidio ocjenu i iznenadio se. Bio sam sretan što sam položio ispit kad mi je dao indeks. I mene je ta situacija zatekla. Tada tomu nisam pridavao neko značenje. Stipe Šuvar tada još nije bio političar onog ranga kakav je postao kasnije. Nisam, naravno, u to vrijeme imao ni životno iskustvo koje imam sada. Za mene je to bio događaj u kojem je bilo nečeg bizarnog, gotovo fantastičnog, gotovo literarnog. Svi koji su dolazili u tadašnje ministarstvo na Trgu burze znat će o kojem je liftu riječ. Nisi uopće bio siguran da će se popeti do vrha. I taj mrak, ta gotovo faustovska scena u kojoj netko sjedi za stolom na kraju goleme prostorije, a svijetli samo stolna lampa. Sve je djelovalo nadrealno, fantastično. U tom me razgovoru impresionirala njegova silna erudicija, njegovo znanje. Iz iskustva Snježane Banović vidi se da nisam bio jedini. Je li to možda dodatno isticao, ne znam, ali svakako sam time bio impresioniran. Ja nisam dolazio iz miljea Stipe Šuvara, što se vidi i iz mog dnevnika. A to što je on iskoristio situaciju da provjeri znam li tekst te latinske molitve djelovalo je nestvarno. Mislim da sam se sa Stipom Šuvarom poslije samo jednom pozdravio, kad je već bio daleko od politike. Nisam imao drugih iskustava s njim. Ali zbog svojega principijelnog stava i toga što se do kraja života nosio sa svim njegovim posljedicama, od tog je susreta on samo rastao u mojim očima. On je bio najniže pozicioniran upravo u trenutku kad smo se susreli, ja kao student, on kao profesor, ali poslije, osobito nakon devedesetih, imao sam i još imam poštovanja prema svim ljudima koji su bili dosljedni, koji nisu pravili kompromise i nisu pokušavali stvoriti drukčiju predodžbu o sebi, nego su ostali ono što jesu. Imam golem respekt prema takvim ljudima bez obzira na područje u kojem djeluju jer znam da to nije lako. Tu se u pravom smislu provjerava vrijednost svakoga od nas. Nažalost, živimo u vremenu u kojem dosljednost nije vrijednost. Jako je važno da u svakom društvu ima takvih pojedinaca. Bez obzira na njihovu malobrojnost, njihovo je značenje jako veliko.

(šira verzija intervjua dostupna je na portalu www.vecernji.hr)